URETRAL KASALLIKLARNING EPIDEMIOLOGIYASI, ETIOLOGIYASI VA TASNIFI: ZAMONAVIY HOLAT (adabiyotlar sharhi)

Ahmadjon Davronbek Isoqjon o'g'li
Central Asian Medical University xalqaro
tibbiyot universiteti magistranti
E-mail: axdavronbek@gmail.com
https://doi.org/10.5281/zenodo.24158287

Annotatsiya: Uretral kasalliklar, birinchi navbatda uretra strikturalari, erkaklar orasida keng tarqalgan bo'lib, bemorlarning hayot sifatini sezilarli pasaytiradi. Ushbu sharhda uretral kasalliklarning tarqalishi, etiologik omillari va zamonaviy tasniflari bo'yicha adabiyot ma'lumotlari umumlashtirildi. Etiologiya va strikturaning joylashuvi davolash usulini tanlashda va qaytalanish xavfini baholashda hal qiluvchi ahamiyatga ega ekani ko'rsatildi.

Kalit so'zlar: uretra strikturasi, epidemiologiya, etiologiya, tasnif, gipospadiya, uretra travmasi, lixen sklerozus.

Kirish

Uretra strikturasi, gipospadiya va uning asoratlari, uretral fistulalar, divertikullar hamda travmatik shikastlanishlar urologiyaning dolzarb muammolari hisoblanadi. Uretra strikturasi tez-tez qaytalanadi, takroriy muolajalarni talab qiladi va katta iqtisodiy yuk keltiradi [1, 3]. Kasallikning sababi va joylashuvi davolash taktikasini belgilaydi, shu bois zamonaviy klinik qo'llanmalar bemorlarni aniq tasniflashni talab qiladi [3, 4].

Tadqiqot maqsadi

Uretral kasalliklarning epidemiologiyasi, etiologiyasi va tasnifiga oid zamonaviy adabiyot ma'lumotlarini tahlil qilish hamda ularning davolash usulini tanlashdagi ahamiyatini aniqlash.

Material va usullar

PubMed, Scopus va Google Scholar bazalaridagi nashrlar bo'yicha narrativ sharh o'tkazildi. Qidiruvda "urethral stricture epidemiology", "urethral stricture etiology", "hypospadias prevalence" va "urethral stricture classification" kalit so'zlaridan foydalanildi. Yevropa urologlar assotsiatsiyasi (EAU) va Amerika urologlar assotsiatsiyasi (AUA) qo'llanmalari, original klinik tadqiqotlar va sharhlar tahlil qilindi.

Natijalar

Epidemiologiya. Rivojlangan mamlakatlarda erkaklarda uretra strikturasining tarqalishi 100 000 aholiga taxminan 229–627 holatni tashkil etadi va yosh oshishi bilan ortadi [1]. Strikturalar ko'pincha old uretrada, ayniqsa bulbar qismda uchraydi [3, 5]. Ayollarda uretra strikturasi kam uchraydi. Gipospadiya o'g'il bolalardagi eng ko'p uchraydigan tug'ma nuqsonlardan biri bo'lib, uning tarqalishi mintaqalar bo'yicha sezilarli farq qiladi [6].

Etiologiya. Zamonaviy ma'lumotlarga ko'ra, rivojlangan mamlakatlarda strikturalarning asosiy sabablari idiopatik (taxminan 33%) va yatrogen (taxminan 32%) omillardir. Ulardan keyin yallig'lanish (taxminan 20%) va travmatik (taxminan 15%) sabablar turadi [2]. Yatrogen strikturalar uretral kateterizatsiya, transuretral rezeksiya, endoskopik muolajalar va prostata saratonini davolash (radikal

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

prostatektomiya, nur terapiyasi) bilan bog'liq [2, 5]. Rivojlanayotgan mamlakatlarda infeksion (ayniqsa gonoreya bilan bog'liq) va travmatik strikturalar ulushi yuqoriroq [5]. Lixen sklerozus uzun, ko'pincha penil va meatal strikturalarga olib keladi hamda davolash natijalarini yomonlashtiradi [7]. Orqa uretra shikastlanishlari asosan chanoq suyagi sinishlari bilan, bulbar uretra shikastlanishlari esa oraliqqa tushish (straddle) travmasi bilan bog'liq [5].

Tasnif. Amaliyotda uretral strikturalar quyidagi mezonlar bo'yicha tasniflanadi [3, 4]:

• Joylashuvi: old uretra (meatus, navikulyar chuqurcha, penil, bulbar qism) va orqa uretra (membranoz, prostatik qism, qovuq bo'yni).

• Uzunligi: qisqa (2 sm gacha) va uzun strikturalar, shuningdek ko'p sohali strikturalar va panuretral striktura.

• Etiologiyasi: idiopatik, yatrogen, yallig'lanish, travmatik, lixen sklerozus va gipospadiyadan keyingi strikturalar.

• Oldingi davolash: birlamchi va ilgari endoskopik yoki ochiq usulda davolangan (takroriy) strikturalar.

Gipospadiya tashqi teshikning joylashuviga ko'ra distal, o'rta va proksimal shakllarga bo'linadi. Uretra travmalari esa shikastlanish joyi va darajasiga (qisman yoki to'liq uzilish) ko'ra tasniflanadi [4, 5].

Xulosa

Uretra strikturasi erkaklar orasida keng tarqalgan kasallik bo'lib, uning asosiy sabablari bugungi kunda idiopatik va yatrogen omillardir. Infeksion va travmatik sabablar ham, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlarda, katta ahamiyatga ega. Strikturaning joylashuvi, uzunligi, etiologiyasi va oldingi davolash tarixini hisobga oluvchi tasnif davolash usulini (endoskopik, minimal invaziv yoki rekonstruktiv) to'g'ri tanlash va natijani bashorat qilish uchun zarur. Mahalliy aholida uretral kasalliklarning tarqalishi va sabablarini o'rganish dolzarb ilmiy vazifa bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Santucci RA, Joyce GF, Wise M. Male urethral stricture disease. J Urol. 2007;177(5):1667–1674.
2. Lumen N, Hoebeke P, Willemsen P, et al. Etiology of urethral stricture disease in the 21st century. J Urol. 2009;182(3):983–987.
3. Lumen N, Campos-Juanatey F, Greenwell T, et al. European Association of Urology Guidelines on Urethral Stricture Disease (Part 1): Management of Male Urethral Stricture Disease. Eur Urol. 2021;80(2):190–200.
4. Wessells H, Angermeier KW, Elliott S, et al. Male Urethral Stricture: American Urological Association Guideline. J Urol. 2017;197(1):182–190.
5. Mundy AR, Andrich DE. Urethral strictures. BJU Int. 2011;107(1):6–26.
6. Springer A, van den Heijkant M, Baumann S. Worldwide prevalence of hypospadias. J Pediatr Urol. 2016;12(3):152.e1–152.e7.
7. Pugliese JM, Morey AF, Peterson AC. Lichen sclerosus: review of the literature and current recommendations for management. J Urol. 2007;178(6):2268–2276.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.